

AMERIKA

Geografická poloha a členitosť

- druhý najväčší svetadiel po Ázii
- 42 201 000 km²
- 28,2 % pevninského povrchu
- tvorená dvomi kontinentmi –
 - Severnou a
 - Južnou Amerikou –
- medzi nimi Panamská šija (48 km)
- územie južne od USA – kolonizované románskymi národmi – preto nazvané **Latinská Amerika**

SEVERNÁ AMERIKA

Geografická poloha a členitosť

- Najväčší kontinent na západnej pologuli
- Patria sem ostrovy Amerického stredomoria, Grónsko a Strednú Ameriku

OHRANIČENIE

- Od Ázie Beringov prieliv
- Od J. Ameriky Panamský prieliv
- Zo západu Tichý oceán
- Z východu Atlantický oceán
- Na sever S. ľadový oceán

SEVERNÁ AMERIKA

Geografická poloha a členitost

Najsevernější bod pevniny: Murchisonov mys,
Kanada

Najjužnější bod pevniny: mys Mariato, Panama

Najvýchodnější bod pevniny: Charlesov mys,
Kanada

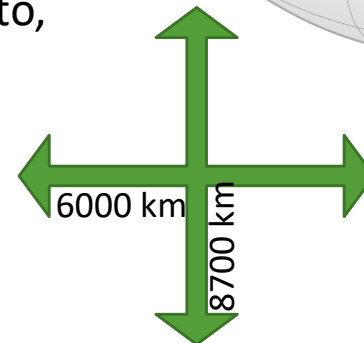
Najzápadnější bod pevniny: mys prince
Waleského, USA Aljaška

Najsevernější bod celého kontinentu: mys
Morrisa Jesupa, Dánsko (Grónsko)

Najjužnější bod celého kontinentu: mys Mariato,
Panama

Najvýchodnější bod celého kontinentu:
Nordostrunden, Dánsko (Grónsko)

Najzápadnější bod celého kontinentu:
Wrangellov mys, USA (Aleutské ostrovy)

SEVERNÁ AMERIKA

Geografická poloha a členitosť

- vysoká horizontálna členitosť
- takmer štvrtina pevniny – ostrovy a polostrovy
- najväčší ostrov sveta Grónsko pokrytý pevninským ľadovcom + rozľahlé Arktické súostrovie Kanady (Baffinov ostrov, Viktóriin ostrov, Ellesmerov ostrov a i.)
- oblasť Karibského mora (Veľké Antily, Malé Antily a i.)
- SV Tichého oceánu – Aleuty, Alexandrove ostrovy, Ostrovy kráľovnej Šarloty a i.
- najväčším polostrovom je Labrador (Florida, Kalifornský polostrov, Yucatán a i.)
- zálivy: Aljašský záliv, Hudsonov záliv, Foxov záliv, Záliv sv. Vavrinca, Mexický záliv, Kalifornský záliv, a i.
- **najvyšší bod** - Mt. Mc Kinley/Denali (6 194 m) na Aljaške
- **najnižší bod** - Death Valley (Údolie smrti) (-86 m) v Kalifornii

SEVERNÁ AMERIKA

Geografická poloha a členitosť

Geologicky najstaršia časť – **Kanadský štít** – zbrúsený ľadovcom s množstvom plytkých údolí, riek a jazier

- najstaršie vrásové pohoria:

- na juhu Apalačské vrchy a
- na severe Innuitians (dva celky - kanadské Arktické súostrovie a Grónsko)

- Stredná časť – Centrálné roviny – Veľké kanadské jazerá, nížiny v povodí rieky Mississippi a vyzdvihnuté plošiny na JZ

- Východne od amerických a kanadských Kordiller sa nachádzajú **Veľké prérie** (S – lesy, J – stepy)

- západné pobrežie - horská druhohorná a treťohorná sústava Kordiller (najvyššie výšky na Aljaške v Kanade v Pohorí sv. Eliáša)

- americké Kordiléry – Skalnaté vrchy (Mt. Elbert – 4399 m), oblasť plošín, paniev a chrbtov a juhozápadné Kordillery.

SEVERNÁ AMERIKA

Geografická poloha a členitosť

- Colorádska plošina – kaňon (Grand Canyon) dlhý 350 km a hlboký až 1800 m.
- v Mexiku - veľmi suché oblasti, púšte a polopúšte – Sonorská púšť, Gilská púšť, Mojavská púšť ai.
- v oblasti hlavného mesta Mexika prechádzajú Kordillery do vulkanickej osi (Citlaltépetl, 5 610 m; Popocatépetl, 5 452 m)
- styčná zóna karibskej, severoamerickej a juhoamerickej litosferickej dosky je oblasť Karibského mora (ostrovy sopečného pôvodu)
- ostrovy Veľkých Antíl (Kuba, Hispaniola, Jamajka) sú pevninského pôvodu.

SEVERNÁ AMERIKA

Podnebie

- 3 klimatické pásma
 - - S – polárna (arktická) klíma s priemernými ročnými teplotami od 0° C až do -20° C a zrážkami cca. 200 mm
 - - stred kontinentu – podnebie mierneho pásma s veľkými rozdielmi teplôt v lete a v zime.
 - - stredná Amerika – je tropické, oceánske podnebie - okolie Mexického zálivu – prechodná oblasť subtropického podnebia (veľa zrážok v okolí zálivu, málo zrážok v okolí Kalifornského zálivu)
- BLIZARD – vetry prenikajúce v zime zo severu – spôsobujú pokles teploty až o 20°C
- TORNÁDA a HURIKÁNY – v lete v strednej Amerike, juh a stred USA
- najvyššie teploty namerané v San Levis v Mexiku (57,6° C) a v Údolí smrti v USA (57 °C)
- najnižšia teplota vo Fort Good Hope v Kanade (-78,2° C).

SEVERNÁ AMERIKA

Vodstvo

- Vývoj riečnej siete – ovplyvnený štvrtohorným zaľadnením
- do Atlantického oceánu ústí štvrtá najdlhšia rieka sveta – **Mississippi** – Missouri (6 212 km) a **Rieka sv. Vavrinca** (3 058 km), ktorá vytvára najväčšie ústie rieky do mora na svete (**Záliv sv. Vavrinca**).
- Do Severného ľadového oceánu ústí najdlhšia rieka Kanady, **Mackenzie** (4 241 km)
- Do Tichého oceánu ústí rieka **Colorado** (2 333 km), vytvárajúca svetoznámy **Veľký kaňon** (Grand Canyon) a Columbia (1 954 km).
- Najdlhšia rieka Aljašky, **Yukon** (3 185 km) sa vlieva do Beringovho mora
- Najväčším sladkovodným jazerom na svete sú **Veľké kanadské jazerá** s rozlohou 244 725 km². Spojený komplex jazier tektonického a ľadovcového pôvodu (Horné, Hurónske, Michiganské, Erijské, Ontárijské) odvodňuje Rieka sv. Vavrinca do Atlantického oceánu.
- V Strednej Amerike je najväčším jazerom **Nikaragua** (8 430 km²).
- V Severnej Amerike sa nachádzajú aj vysoké vodopády – **Yosemite** v USA (739 m), Kahiwa v USA (533 m), Takakkaw v Kanade (503 m) ai.

SEVERNÁ AMERIKA

Rastlinstvo, živočíšstvo

Rastlinstvo od severu

- arktická púšť, tundra, severokanadská ihličnatá tajga, pásмо pacifických lesov, zmiešané lesy laurentínskej a juhoatlantickej oblasti, trávnaté prémie, stepi, kaktusové pustatiny a formácie trnitých krovin, stredoamerické ihličnaté lesy, subtropické vlhké lesy, savany a tropické dažďové pralesy.

Živočíšstvo patrí k dvom zoogeografickým oblastiam:

- Holarktickej (los americký, jeleň wapiti, medveď grizly, medvedík čistotný, bobor, puma americká (kuguár), moriak divý a i.)
- a neotropickej (jaguár, pásavec, tapír, dikobraz, aligátor, papagáje, kolibríky ai.)

Symbolom Severnej Ameriky je **zubor americký (bizón)**, ktorý žije v rezerváciách.

Ochrana prírody od 19. storočia, V USA najstarší národný park na svete – **Yellowstonský** (1. marec 1872). V Grónsku najväčší a najsevernejšie ležiaci národný park sveta, **Severovýchodné Grónsko**. K významným národným parkom a prírodným rezerváciám patria Jasper, Banff (Kanada), Waterton – Glacier Int. Peace Park (Kanada, USA), Denali, North Cascades, Yosemite, Bryce Canyon, Grand Canyon, Hawaii ai.

SEVERNÁ AMERIKA

Obyvateľstvo, sídla

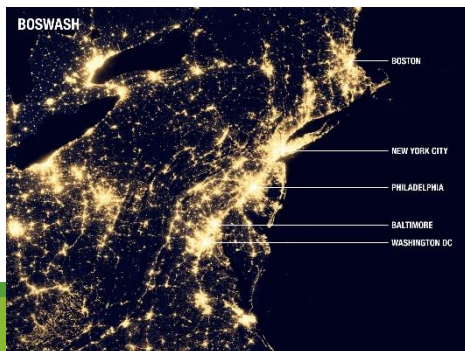
- približne 549 miliónov obyvateľov
- priemerná hustota zaľudnenia je 22,5 obyv. na km²
- Obyvateľstvo rozložené veľmi nerovnomerne
- Najviac zaľudnené (severovýchod USA, oblasť Veľkých kanadských jazier)
- prienik Európanov na západ podmienil budovanie sídiel aj pozdĺž americko – kanadskej hranice. Po prieniku belochovej cez horské systémy Kordiller - nové sídla priamo na pobreží, najmä v oblasti San Francisca. Predtým ruskí obchodníci, ktorí prenikali po pobreží od Aljašky cez Kanadu až do Kalifornie (ruská kolonizácia). Noví kolonisti prichádzajúci z východu krajiny tu vytvorili postupne ďalšiu veľkú urbanizovanú oblasť (San Francisco, Los Angeles).

Vysokú hustotu zaľudnenia má Mexická plošina v trojuholníku miest Mexiko – Guadalajara – San Luis Potosí,

SEVERNÁ AMERIKA

Obyvateľstvo, sídla

- faktor rozvoja miest, megalopolí a konurbácií
- megalopole (megalopolis) – pásy súvislého mestského osídlenia, v ktorých jedno mesto prechádza plynule do druhého – Boswash(viac ako 40 mil. Obyv.), Chipitts (viac ako 30 mil. Obyv.), SanSan (viac ako 20 mil. Obyv.)
- Prichádza aj k procesom tzv. suburbanizácie
- Okrem „starých“ oblastí anglosaského sveta (New York, Boston, Washington, Philadelphia, Chicago, Detroit, San Francisco, Los Angeles ai.) sa rozvíjajú aj nové oblasti, a to najmä v Strednej Amerike
- Vytvárajú tu celé štvrte (**slumy, favely**), v ktorých je vysoká kriminalita a nízka životná úroveň
- Najväčší podiel urbanizovaného obyvateľstva je v týchto krajinách: Bahamy (86 %), USA (81), Kanada (80), Mexiko (76) a Kuba (76).

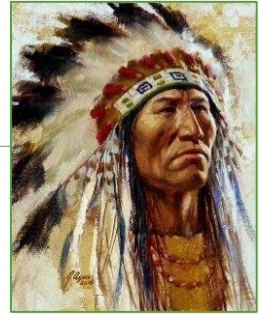

SEVERNÁ AMERIKA

Obyvateľstvo

Obyvateľstvo môžeme rozdeliť do piatich skupín:

1. pôvodní obyvatelia (Indiáni, Eskimáci – Inuiti)
2. obyvateľstvo európskeho pôvodu (pristáholci a ich potomkovia)
3. obyvateľstvo afrického pôvodu (potomkovia násilne privlečeného černošského obyvateľstva z Afriky)
4. miešanci medzi Indiánmi, belochmi a černochmi – **mestici** (belosi – Indiáni), **mulati** (belosi – černosi), **zambovia** (černosi – Indiáni)
5. pristáholci ázijského pôvodu

SEVERNÁ AMERIKA

Ekonomika

- patrí k najvýznamnejším svetovým ekonomickým oblastiam
- Má mimoriadne vhodné fyzickogeografické predpoklady pre ekonomický a sociálny rozvoj – klimatické, pôdne a hydroenergetické a disponuje obrovskými zdrojmi nerastných surovín (ropa, zemný plyn, čierne uhlie, rudy železných a neželezných kovov, drevná hmota).
- Najsilnejšími krajinami sú USA a Kanada, ktoré patria zároveň aj k najrozvinutejším ekonomikám sveta
- USA sa stali svetovou hospodárskou veľmocou číslo jeden už na začiatku 20. storočia a po 2. svetovej vojne sa tento odstup ešte zvýraznil
- Objem HDP USA je 2,5 krát vyšší než má Čína alebo Japonsko a 5 krát vyšší než má Nemecko, alebo štáty umiestnené vo svetovom rebríčku najvyspelejších krajín za ním.

SEVERNÁ AMERIKA

Priemysel

priemysel (19,5 % ekonomicky činných obyvateľov v USA, 28,4 % v Kanade) a na neho nadväzujúce služby (79,4 % v USA, 69,9 % v Kanade).

Distribúcia tovaru – cca. 120 mil. v USA a 16 mil. v Kanade

1. - priemyselný pás severovýchodu (najsilnejšia ekonomická oblasť USA a Kanady),
 2. - juhovýchodná priemyselná oblasť,
 3. - pobrežie Mexického zálivu,
 4. - Florida a tichooceánske pobrežie
- poľnohospodárstvo – 1,1 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva v USA a 1,7 % v Kanade – obilnice sveta (pšenica, jačmeň, kukurica) – proexportne zameraná aj v iných poľnohospodárskych komoditách (bavlna, sója, tabak).
- Krajiny Strednej Ameriky – „**banánové republiky**“, (Guatemala, Honduras, Kostarika, Panama).
- **káva** (Guatemala, Honduras, Nikaragua, Salvador).
- Kostarika – kvôli svojej dlhodobej politickej stabilite („stredoamerické Švajčiarsko“) cieľom zahraničných investorov
- integračné zoskupenia: Severoamerická zóna voľného obchodu (NAFTA), Stredoamerický integrovaný systém (SICA) a Karibské spoločenstvo (CARICOM).

SEVERNÁ AMERIKA

Krajiny

1. Antigua a Barbuda	9. Haiti	19. Salvádor
2. Bahamy	10. Honduras	20. USA
3. Barbados	11. Jamajka	21. Svätá Lucia
4. Belize	12. Kanada	22. Svätý Krištof
5. Dominika	13. Kostarika	23. Svätý Vincent
6. Dominikánska republika	14. Kuba	
7. Grenada	15. Mexiko	
8. Guatemala	16. Nikaragua	
	17. Panama	
	18. Portoriko	

